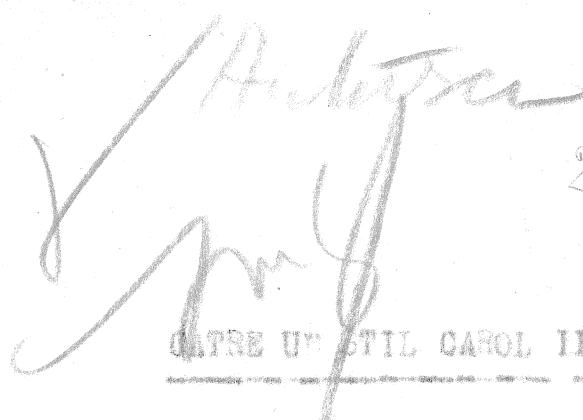

3/939

20
39
me 3
39
447

ÎNTR-UN STIL CAROL II ÎN ARHITECTURA ROMÂNĂ

Orășele noastre, și cu deosebire Capitala regatului, capătă din zi în zi o infățișare tot mai streină de închipuirea ce fiecare dintre noi și-a putut-o face despre felul în care aspectul civilizației noastre orășenești urmă să contribuie la caracterizarea unei culturi naționale în numele căreia ne bucurăm de întregirea puterilor reamului prin faptul măretă al străngerii la un loc, și sub un singur sceptru, a întregii suflare românești...-

Oeace întârziecere acrederea în destinul nostru fusese convingeră că puterile sufletești ale acestui popor avean chemarea să-și trăiască o viață istorică proprie intensă pe un potențial cultural verificat într-un treout mai întepătat sau confirmat în aspectele civilizației noastre mai recente...-

În artă, ca să nu vorbim de căt de latura ce interesantă mai mult conținutul pe care o încercăm, posibilitățile românești se dovediseră considerabile începând dela puternicile creațiuni populare până la operele artei culte ale vremurilor mai noi.-

Dar săracia și anarhia post-belică adânci scăpătările în spiritualitatea românească copleșită de înhânriri streine care odată cu încipiente îndreptări de ordin economic, ne impunau reorientări și alinăcări, spre o adevărată desnaționalizare.-

Nimic nu mai era bun din ce fusese al nostru. Totul era de dărâmat și de refăcut. Cu ce?.. Cu ori ce, numai să nu fie ceea ce a mai fost.-

Și odată cu această vinovată lepădare de sine ne întăpârea o mistică streină de sufletul nostru ce introna în politică un rationalism primar și egalizator; în economică, un materialism feroce iar în morală un intelectualism afidător și sterpu-

In ce privește arta, o adevărată doctrină de idei încercă să încerce să încerce orchestrarea celor mai morbide disonanțe. Neînchipuite rețete grafice ori formule de un exomatism primitiv târgăduiană orice aderență cu sensibilitatea simplă și curată a sufletului românesc. Astfel apără în plastică acel nudism de ortopedie și acele stridente de coloratură care ofensează vederea.

In arhitectură se ivi golicirea aridă a unei geometrii simple care desorienteză judecata--

Izolând-o de tradiție și desbrăcând-o de celelalte arte, arhitectura rămasă plată, stângace și rece.--

Așa se ajupse la faimoasele block-uri americane care extinse bulevardele bucureștene.-

Intra acestea, streinii care vorau peisajul nostru atrași de faima ţării, rămărești înmormântăți în fața acestor excese monasticoase, de neființă sau absență sufletului nostru. Si cîntau în-sadar în arta orașelor românești aspecte noi ale unei civilizații originale și prospete, cu specificul sănătional așa de lăudat pentru grăție și coloritul lui și se întrebau cu drept cuvânt dacă nu au sosit într-o colonie de răspântie internațională unde toate semințile de pe lume își cîntau rosturile lor proprii.-

In locul arhitecturii pământene, deschise, variabile și primitive, cu vesele pridvoare ori nobile portice; cu' nalte invalidori lăsați pe strelzini largi și umbroase; cu arhitrave simple sau festonate; cu stâlpi frumoși ciopliti în piatră sau scoși din lemn adus la strung; cu ferestre larg îngemânată sau strânse cu măsură după bătaia scărelui sau podeaba glastrelor de flori.....

In locul boltirilor acelora, solide și îndrăznețe care sfidează suntele de ani.....

In locul unei arhitecturi care dela simpla casă țărănească până la palatele domnești și curțile monastirești, oferă toate elementele estetice fundamentale care să îndreptățească o tot mai bogată și nouă dezvoltare, - noi ne-am întrecut

cu o adevărată mentalitate de "heimat-loue"-i, să re uităm de frumusețea și mândria bucuriilor noastre, ca să ne abandonăm celui mai primejdie streinism.-

Astfel astăzi, cum spuream, orașele României nu mai au aproape nimic românește.-

Această abdicare versa tocmai în calea de răspundere când foriciți de minunea întregirii reamului, noi trebuie să întărim tot mai mult crezul conștiinței naționale, strângând la un loc toute conurile artei și culturii noastre.-

Risipite astăzi veacuri sub uraite streine aceste bănuiri se cereau să fi uile descoperite, altele refindătinate, și tente la un loc adânc cercetate, pentru ca prin bogătele și variatele lor altoiuri să facem să fructifice la maximum puterile noastre de creație artistică. Mijloacele noastre discipline și înnălțite cu posibilitățile pe care dezvoltarea tehnicii moderne ni le poate aduce, trebuie să ne dea la orașe, cu deosebire, o eflorescență artistică nouă, ca un semn epochal al vremurilor de avânt și întărire ce-ar fi fost normal să le trăim.-

Nunăt în aceste condiții am fi putut generaliza felicitatea materialului riscit și rănit pe tot cuprinsul țării, dar răsfirat ca o viață plină de rod pe întreg suțul istoriei noastre pe care dacă am vrea să o cercetăm mai mult, ne-ar spune cu deosebitul povește că istoriile domnești cu mesterii zidari, zugravi, lemnari, sau fânrari, care au răsfiat și împodobit astăzi locuințe frumoase încât astăzi se poate vorbi fără teamă nu numai despre rarele apariții de artă eclipsită care au intrat în legendă, cum este mănăstirea Curtea de Argeș, dar de o întreagă intrupare vie, dezvoltată organic și mult implicată prin astăzi ruante și diferențieri, închit să fi ajuns să da școli și stiluri cu proprii semne și caractere.-

Astfel dacă am dori să re oprim puțin la acestă afirmație să ar putea să fi că, în arhitectură, avem o adevărată școală de artă mantonească și alta moldovenească cu infățișări și structuri bine definite; că, pe de altă parte, în cuprinsul țării, aflăm

chiar un mare grup de monumente cu caracter regional oltenesc, după cum în Moldova avem pe acelea cu pecete bucovineană.-

Iar privită în cadrul evoluției istorice identificăm cu ușurință stiluri domnești ca acela al lui Matei Basarab, ori mai târziu al lui Brâncoveanu, dincolo de Milcov; iar în Moldova pe acelea ale lui Stefan cel Mare, cu cele ale sale peste patru zeci de biserici, ori Petru Rareș, dacă nu și altele.-

Și cum să nu mai vorbind, depășind trecutul, de măreata și originala arhitectură militară a cetăților de pe Mîstrei în frunte cu Hotinul, sau privind din prete alte părți desrobite ale țării, să nu inventariem cu fală creațiunile îndrăzneței arhitecturi de lemn ale unei foarte mari număr de biserici ardelenesci, și cu deosebire a celor de prin Bihor și Maramureș.-

Vorbind de acestea ar veni rândul să facem o legătură reamintind că în afară de operele arhitecturii monumentale arătate, și cărora le-am putea spune că formează arhitectura cultă românească, avem o artă populară deosebită de prețioasă pentru arhitectura noastră, ca una ce se arată completă și unitar întregită cu adensul artelor minore care formează baza decorativei românești.-

De origine care se confundă cu începuturile ființei poporului nostru, arta țărănească formează un corp unitar, organic alcătuit și direct crescut din ceea pământului românesc.-

Dela simpla casă și biserică țărănească, cu prispele și porțile de lemn, până la modelele obiecte de întrebunțare casnică; dela olăria cu smâlțuri vii până la broderiile fine de mătase; dela crestăturile furcii de tors până la faldul năframă de borangic, ele poartă formele și semnale unei arte originale, de vechime milenară și despre care rămâne foarte multe de să intări, și dela care, deasemenea, mai este mult de invățat.-

Aveam convingerea că atunci când cărțea acestor arte populare va fi adâncită și generalizată, ea ne va aduce cea mai vivace sănătă de reimprospătare și de refinoare, alături și împreună cu aceea ce ne va da cunoașterea adevărată a vechei

noastre arte culte. Din frumusețea și contopirea acestor două tulpișe și sub lumina unui singur șvor de credință și inspirație, fecundarea va fi tot așa de rodită care nu aceea petrecută de acum câteva decenii în avântul de renaștere al literaturii românești unde elementul poeziei populare și al scrierilor vechi a dat substanță nouă strălucitei eflorescente artistice întreprinsă în genurile lui Alexandri, Eminescu, Coșbuc, Goga, precum și a celorlalți mari scriitori din zilele noastre. —

Îl imposibil ca după o legă de firesc paralelism, acest fenomen creator să nu-și găsească ecoul covorit în celelalte arte. Dar mai curând am vrea să credem că fenomenul se va desfășura într-o succesiune de timp asemănătoare celei petrecute în renașterea italienească unde literele au țirut fruntea mișcării de refondere urmate de abia mai târziu de celelalte arte dintre care arhitectura veni mai fragedă, legată cum e, mai tare, de mijloacele condițiilor materiale de realizare. —

Si dacă toate acestea sunt adevărate, e cu puțință că să credem că, deosebindu-ne drumanările de martiri făuritori ai poeziei noastre, vom mai putea, în celelalte arte, și mai ales în arhitectură, să atârnăm în a ne îndrepta pasii către iovoarele astreline? —

Aș mai ales, în vremurile binecuvântate de refinalizare pe care le trăim? —

Înăci sărăcăușe orânduire ce nu-a fost dată de congetul curat și brâul paternic al averarului nostru, trebuie reapărat să decurgă și o reacțiune înțuitătoare în artă. — Iar dacă ar fi să ne întrebăm: după ce criteriu și ce sprijin? Vom răspunde fără săvârșire cătări pe firești Majestatea sa, care de o bună buontate de vreme ne dă tot mai des și mai magistral expresiunea cristalizată în cuvinte definitive a gândirei și cîștințelor noastre cele mai scumpe. —

Iată ce spunea beagle, nu de mult, academicianilor români, cari se înepoiau dela Curtea de Argeș, unde fusese să se închidă marilor umbre ale lui Teague, Carol I și Ferdinand:

" IN TOATA DESVOLTAREA CULTURALA A ROMANII, PE ZI CE
"TRBOAM SI CU OMICE TIIP IN CARE FACEM UN PAS INAINTE IN SUFLETI-
"LE NOASTRE, NU TREBUIE SA UITAM CEIASC A POST TRECUTUL NOSTRU;
"CACI PENTRU INTARIBEA CULTURALA A TARII NOASTRE, NOI TREBUIE SA
"DESCOPERAM TEMELII VECHI SI PE ACUM SA TEMELIT DE ALTA DATA SA OLA-
"DIM CONSTRUCTIA CEA MAI PRIMOASA SI MAI STRALUCITOARE A CULTURII
"ROMANII DE MATNE"."

Acstea înțelepte cuvinte spuse la figurat se pot transpuce la propriu aproape neschimbat în luptă de trezire ce trebuie începută în arta zilelor noastre și mai ales în arhitectură.-

Să luăm dar aminte.-

Oaci noi trebuie să ajungem la convingerea că "STILUL CAROL II", pe care îl vedem așea în istoria artelor Românești, nu va fi un stil de trei hotare pripăsit pe la noi, ci ramura cea mai frumoasă de pe trunchiul culturii românești.-

Când pretutindeni se întinde și se dezvoltă viața cecetică sub pecetea naționalismului și tradițiilor, arta nu poate rămâne nepăsătoare decât sub pedeapsa pierei ei.-

Va fi sortită vremurilor noastre menirea ca după incercările de până azi, de a se transpare un climat strein în trăirea românească, să se intenționeze nu numai un spirit cultural continuator, dar încăși sisteme autohtone și instituții specifice naționale.-

Si un avânt de artă națională în primul rând. Si prin urmare un stil propriu românesc al vremurilor noastre, adică un stil al domniei Regelui Carol al II-lea.-

P. Andrei